

Det diskuteres mye om vitenskap kontra mytologi i debattforumet for tiden. Er de nødvendigvis to forskjellige modeller av virkeligheten som ekskluderer hverandre?

Hvordan speiler de hverandre – og hvordan kan jeg bygge broer mellom disse to øyene på det menneskelige bevissthetshavet?

Jeg kunne skrive om disse spørsmålene utfra en idehistorisk synsvinkel, og det kan jeg gjerne gjøre etterhvert. Imidlertid begynner jeg med en autobiografisk beretning, fordi denne gir en kronologi på hvordan begge virkelighetsforståelsene har utviklet seg i ett menneskets utvikling – og kanskje den ene eller andre kan speile seg i det jeg forteller.

Et individ gjennomløper alle stadier av den menneskelige utviklingshistorien i sin egen modningsprosess, er det blitt hevdet. Blant annet av både Jung og Freud i hver sin versjon.

Også biologiske prosesser tyder på det samme, vekstforløpet av den menneskelige embryoen synliggjør at en fjern førmenneskelig fortid har etterlatt konkrete spor.

Her følger noen spor fra min tilegnelse av det som er gitt oss alle.

”Was du ererbt von deinen Vätern hast, erwirb es, um es zu besitzen” - sier Goethe i teaterstykket Faust.

Fra treårsalderen ble jeg ofte med min far på ”jobb”, når han holdt gudstjeneste.

Jeg lekte alene rundt omkring i kirken både før og etter seremonien, og gjennomlevde historiene fra søndagsskolen i mitt indre eller utagerte scener derfra. Vi hadde fantastiske fortellere på søndagsskolen. Samtidig formidlet hele gjengen rundt faren min at historiene fra de gamle tidene var symbolske, at menneskene den gangen ikke alltid tenkte sånn som vi gjør idag, og at man kunne ta de til seg og forstå de på sin egen måte...

Slik ble det at jeg fikk en intuitiv forståelse av noe jeg mye senere kalte den hermeneutiske sirkelen – før jeg begynte på skolen. Jeg oppfattet at det var min egen historie som satte forutsetningene for min forståelse av fortellingene og mytene, og at mytene ble forvandlet til mine historier når jeg ga dem liv i mitt indre eller fortalte dem videre. Nei, jeg vil ikke lære å lese ennå, sa jeg. Alt til sin tid.

Og det ble til at jeg lagde mine historier i et utall varianter av kjente mønstre som sikkert var mer eller mindre originelle eller spennende for andre, men det var min tidsfordriv om kvelden, siden jeg måtte legge meg for tidlig.

Denne form for kveldsunderholdning fortsatte gjennom hele barndommen, og selvsagt – med

en gang jeg kunne lese var det bøkene som ga meg mer og mer stoff.

Hver dag leste jeg noe, hver kveld ble det fortalte forvandlet til min egen godnatthistorie. Serier oppsto, sentrale motiver, så klart. Ikke alt fenget likt. Mine erotiske fantasier ble vevet inn. Men her skal jeg ikke gå inn på det enkelte innholdet. Jag kan si at jeg fant mine myter.

Da jeg så var ti år var jeg ferdig med barnebiblioteksavdelingen i den lille byen vi levde. Bibliotekaren slo hendene sammen over hodet når hun så meg og ropte: Men hva kan vi gi deg da? Jeg hadde lest meg frem til 13-årsgrensen og satte selv en stopper der. Nei, jeg vil ikke lese fjortisbøkene, sa jeg bestemt. Jeg er for ung.

Blant eventyrene og mytene ble jeg fascinert av mønstre og motiver som fantes i mange forskjellige kulturer. Dette var et mysterium! Yrkesønske denne gangen var eventyrforsker. "Forsker", altså!

Heldigvis flyttet vi til Tokyo denne sommeren da jeg var ti – så jeg fikk tilgang til nye myter, nye bilder og opplevelser – et nytt skolebibliotek fulgte med – og jeg ble enda sterkere oppfordret til å lage mine egne scenarier inne i mitt eget hode, for vennene bodde langt unna.

I trettenårsalderen hadde jeg lest i og fantasert omkring nok mytisk materiale. Det holdt. Voksenutgaven for 1001 natt var absolutt fantastisk, den var det siste jeg leste av sjangeren, og min beste venninne og jeg fordrev kjedelige skoletimer ved å skrive dikt i denne blomstrende språkdrakten, vi hvisket sitater til hverandre og lekesnakket i denne sjargongen om kjærlighet, elskov, udyrer, demoner, ånder – og religion. For verket inneholder lange passasjer med uteleggelser av koranen.

Kanskje det var en overgang. Deretter begynte jeg nemlig å plyndre mine foreldres bokhyller. Det første jeg kom borti, var "Psychoanalyse. Eine Einführung für den Fachmann oder den interessierten Laien" av Sigfried Elhart. Jeg syntes at jeg passet inn under kategorien "interessert lekmann/ikke-fagmann" og satte igang. Det tok meg maaange uker. Så kom "Der Mythos von Sysiphus" av Albert Camus, et essay der Camus bruker myten for å anskueliggjøre sin versjon av eksistensialismen. Lektyren tok måneder, noen sider hver dag. Så fant jeg Thomas Mann, som viser i sin Josef-Roman at det går an å forene et mytisk stoff med et humoristisk fortellerutgangspunkt.

Føler jeg at disse bøkene tolket eller analyserte mytene ihjel? Desidert nei. Det mytologiske bildespråket hadde fått en spennende dybde, mer komplekse iakttagelser, fornemmelser og tankeprosesser hadde holdt sitt inntog. Myten døde ikke gjennom abstrakte tilnærmelser, men det som hadde vært myter hvis språkdrakt hadde overlevd seg selv ved sine barokke gjentakelser – det ble forvandlet til nye, levende flerdimensjonale strukturer i mitt eget hode.

Jeg var kommet til et nytt punkt i forståelsesspiralen.

Mytene forlot meg aldri.

På universitetet ble jeg fort kjent med Adorno's "Opplysningens dialektikk". Et verk der han

bruker Odysseus-myten for å vise at det rasjonalistisk-reduksjonistiske prosjekt av den europeiske moderne fører til en sivilisatorisk katastrofe. Men idag leser jeg heller Adornos bok enn den opprinnelige myten, for hos han kan jeg bevege meg i et svindlende tankeunivers og nyte et bevegelig språk – den klassiske myten har jeg jo allerede inderliggjort fra før.

Tankeunivers er et nytt stikkord. Språket til den moderne fysikken – eller dens populariserte form som er tilgjengelig for meg – ga et nytt kick.

Min samboer den gangen lo av meg. Hva skal du med kvantefysikk? Ja, godt spørsmål.

Og dernest med kaos-teori, string-teori, you name it?

Jeg føler at fysikkens modeller og spekulasjoner har gitt meg et nytt utkikkspunkt som formidler adekvate bilder for min virkelighetsoppfatning. Det er komplekse, abstrakte, flerdimensjonale geometriske kuber, loops, fraktaler, galaktiske formasjoner, bølger og spiraler i mangslunge formasjoner med mye plass, ja tomhet blant de enkelte elementene. Det er kontinuerlig bevegelse og mye tomhet der.

Og kraftdyrene dukker opp i en endeløs spiralbevegelse mot et tenkt sentrum, der de forsvinner.

Samtidig har jeg en bevissthet av det matematiske språket som åpner en dør på gløtt til et område hinsides det som er sansemessig erfarbart. Ifølge fysikeren og vitenskapsskribenten David Lindley er fysikken i fare for å falle tilbake til mytologien når teoretiske overbygninger blir så langt hinsides det erfarbare at de ikke vil kunne overprøves med eksperimentelle midler. Det ville bety fysikkens død som naturvitenskap. (Se boken "The End of Physics")

Men kanskje menneskehetens tankemodeller trenger en død med en påfølgende ny barndom fra tid til annen? Vitenskapsteoretikeren Thomas Kuhn kaller slikt for paradigmeskifte.

De nye mytene behøver ikke å ligne de historiene vi er vant til å betegne som myte i det hele tatt.

Individer modnes og eldes, sivilisasjoner utvikler seg og forfaller.

Den som holder intenst på med aktiviteter innen et område, forandrer hjernecellenes samspill i de involverte områdene. Ekspertene fungerer annerledes enn amatørerne – forskningen rundt speilnevronene bekrefter dette. Jeg fungerer annerledes enn i min barndom, men barndommen er hos meg.

Idag foretrekker jeg mitt nye utkikkspunktet framfor barndommens templer og eventyrskoger...

Denne indre utviklingen gjør meg veldig nysgjerrig på antydningene om ikke-veien som har blitt gjort i andre innlegg her inne på sjamansonen.

Sonja Samuda

